

ΑΡΧΙΜ. ΕΦΡΑΙΜ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΟΥ
ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ Ι. Μ. Μ. ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ
ΑΘΩΝΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ

ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2012

Πρόλογος Σεβασμιωτάτου Μητρ. Αργολίδος κ.κ. Τακώβου

«Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ» (Δευτ. 8,3).

Ὅπως ὁ ἄρτος εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ζήσιν ὁ ἄνθρωπος ὡς ἔμβιος ὀργανισμός, ἔτσι καὶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι προϋπόθεσις, διὰ τὴν ζήσιν ὁ ἄνθρωπος, ὡς Ἄνθρωπος, ὡς Πρόσωπον πλασμένον κατ' εἰκόνα Θεοῦ.

Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια τὸ βιβλίον τοῦ Δευτερονομίου ἐπισημαίνει τὴν σπουδαιότητα τῶν πνευματικῶν λόγων διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ τὰ ἴδια αὐτὰ λόγια εὐχαρίστως εὐλογοῦμεν τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀθωνικὴ Παρουσία» οἰκοδομητικὸν πόνημα τοῦ Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μεγίστης Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου, Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου πατρὸς Ἐφραίμ.

Οἱ περιεχόμενοι εἰς τὸ ἀνά χεῖρας πνευματικὸν βιβλίον λόγοι, ἀποκτοῦν ἰδιαιτέραν βαρύτητα, καθὼς προέρχονται ἐκ τοῦ Ἀθωνοῦ, ὅπου οἱ ἐκεῖ ἐνασκούμενοι Μοναχοί, δὲν «περιοπῶνται περὶ πολλὴν διακονίαν», ἀλλὰ «τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελεξάμενοι»

καὶ «παρακαθήμενοι παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἀκούουσι τὸν λόγον Αὐτοῦ».

Ζῶντες εἰς ἓνα κόσμον, ὅπου τὰ ἐνδιαφέροντά μας ἐπικεντρώνονται συνήθως εἰς τὸ «τί φάγωμεν ἢ τί πίνωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα» (Ματθ. 6,31), εἶναι ἀναγκαῖον νὰ διδάσκεται «ἔργοις καὶ λόγοις» ἀπὸ τὸ «Περιβόλι της Παναγίας», ὄχι μόνον ὁ πρὸς τὴν Θεοτόκον μακαρισμὸς «μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασα τὸν Κύριον καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασεν (Λουκ. 16,27), ἀλλὰ κυρίως καὶ πρωτίστως ἡ τοῦ Κυρίου διδαχὴ ὅτι «μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν» (Λουκ. 11,28).

Ἐπὶ δὲ τούτοις, συγχαίροντες τὸν Πανοσιολογιώτατον Καθηγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μεγίστης Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου, πατέρα Ἐφραίμ, πλουσίαν ἐπικαλούμεθα ἐπ' αὐτὸν καὶ ἐπὶ τὴν Τιμίαν αὐτοῦ Συνοδείαν, ὡς καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς εὐλαβεῖς ἀναγνώστας τῆς ἀνὰ χεῖρας πνευματικῆς ἐργασίας, τὴν Χάριν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πρεσβείαις τῆς Ὑπερευλογημένης Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Βατοπαιδίου διαλαμπάντων Ὁσίων Πατέρων ἡμῶν.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 9ῃ Ἀπριλίου 2010

Μετ' εὐχῶν καὶ ἀγάπης ἐν Κυρίῳ

fr. Ἀρχιεπίσκοπος Ἰάκωβος

Ὁρθοδοξία καί Σοφία

Σήμερα ὁ τρόπος ζωῆς μας διαφέρει κατά πολύ, γιά διαφόρους λόγους, ἀπό προηγούμενες ἐποχές. Παρόλα αὐτά εἶναι ἀναγκαῖο ὁ ἄνθρωπος νά μελετᾷ τήν ἱστορία του, νά ἀναζητεῖ δεδομένα καί ἀξίες, πού δημιούργησε ὁ πολιτισμός καί νά ἐκμεταλλεύεται τίς ἐμπειρίες του, ὥστε πάνω σ' αὐτές, ἀφοῦ ξεχωρίσει ὅσες πολιτιστικές ἐμπειρίες εἶναι ἀξιόλογες, νά κτίσει τό οἰκοδόμημα τοῦ δικοῦ του πολιτισμοῦ.

Ὅλες οἱ ἀνθρώπινες κοινωνίες καί σέ ὅποιαδήποτε ἐποχή δημιουργοῦν τόν δικό τους τρόπο ζωῆς, τίς δικές τους ἀξίες. Σήμερα ὅμως θά ἤθελα νά ἀσχοληθῶ κυρίως μέ τήν σοφία καί τήν σχέση της μέ τήν Ὁρθοδοξία.

Ἡ σοφία, κατά τήν γνώμη μου, εἶναι τό γενικό πλαίσιο τῶν λόγων ἢ σκοπῶν ὑπάρξεως ὄλων τῶν ὄντων. Οἱ λόγοι αὐτοί ὀδηγοῦν τήν ἀνθρώπινη ὑπαρξη ἢ ὅποια, ὡς ἡ μόνη λογική ὑπαρξη, μπορεῖ νά τοῦς συλλάβει στήν ἐξεύρεση τῆς ἀληθείας. Ἡ δέ ἀλήθεια τότε μπορεῖ νά εἶναι ἀκριβής, ὅταν παρέχει στόν ἄνθρωπο τήν βεβαιότητα, μέ ὑπερβατική αἴσθηση, ὅτι φανερώ-

νει πραγματικά τούς λόγους τῶν ὄντων, δηλ. τίς αἰτί-
 ες ὑπάρξεως τῶν ὄντων σέ βάθος. Τότε μέ βάση τήν σο-
 φία, πού πηγάζει ἀπό τήν ζώσα ἀλήθεια διαμορφώνει
 συγκεκριμένο τρόπο ζωῆς. Ἀπό τίς διάφορες προσω-
 πικότητες, πού διακρίθηκαν γιά τήν σοφία τους, περισ-
 σότερο γνωστός γιά τήν σοφία του εἶναι ὁ Σολομών. Π’
 αὐτόν γνωρίζουμε σχεδόν ὅλοι οἱ χριστιανοί. Τό ὄνο-
 μά του σημαίνει στά ἑβραϊκά, αὐτόν πού ἀπολαμβάνει
 εἰρήνη, τόν «Γαλήνιο». Ἐχει μείνει στήν ἱστορία γνω-
 στός γιά τήν σοφία του, ἐνῶ ἱστορικά ὅλοι γνωρίζου-
 με πῶς ἔφτιαξε ἕνα πολύ ἰσχυρό κράτος τό ὁποῖο, ὄχι
 μόνο ἀναγνώριζαν οἱ γειτονικοί λαοί καί ἐν πολλοῖς
 ἐχθροί του, ἀλλά καί τό σέβονταν καί τό ἐνίσχυαν, τό
 προστάτευαν καί τό βοηθοῦσαν.

Ἄν ἐξετάσει λοιπόν, κανεῖς τά γραπτά του, μέ σω-
 στό τρόπο καί μέ τήν ἐπιθυμία νά γνωρίσει πραγματικά
 τήν σοφία του, θά ἀνακαλύψει τρόπο ζωῆς, πού ὀδη-
 γεῖ στήν ὑψίστη εὐτυχία πάνω στήν γῆ. Ἐνῶ ἡ ἀξιοπρέ-
 πεια καί ἡ σοβαρότητά του, τό γαλήνιο καί φιλόανθρω-
 πο ἦθος, ἀλλά καί ἡ αὐστηρότητά του, ὅπου αὐτή ἐπι-
 βάλλεται, δημιουργοῦν πραγματικό σεβασμό, δέος καί
 γνήσια ἀγάπη, ἀκόμη καί σέ αὐτούς πού ἔχουν φθάσει
 σέ μεγάλο βαθμό ἠθικῆς διαφθορᾶς καί ἀσοφίας.

Ὁ ἴδιος εἶχε σπουδαία γνώση γιά τό πῶς δημιουρ-
 γήθηκε τό σύμπαν, βαθιά αἴσθησις τῆς παρουσίας τοῦ
 ἀνωτάτου νοῦ, πού εἶναι ὁ Κύριος, πού τοῦ γέμιζε τόν
 νοῦ μέ θαυμασμό μέ τίς ὑπερτέλειες ἐνεργειῆς Του.

Ἔτσι ξεχωρίζει τὴν ἀνθρωπότητα, ὄχι ὅπως συνήθως θὰ τὴν κατατάσσαμε ἐμεῖς ἀνάλογα μὲ τίς χιλιάδες τῶν ἀπόψεων, πού ἔχει κάθε ἀνθρώπινη ὁμάδα, ἀλλὰ σέ δύο βασικούς τρόπους ζωῆς. Ὁ πρῶτος τρόπος εἶναι ἡ ἀσέβεια ἢ ἀνευλάβεια, ἐνῶ ὁ δεύτερος τρόπος εἶναι ἡ εὐλάβεια ἢ εὐσέβεια, ὁ «φόβος τοῦ Κυρίου». Ἡ εὐλάβεια προέρχεται ἀπό τό (εὖ + λαμβάνω) = καλή λήψη. Εἶναι ἡ σωστή ψυχική διάθεση πρὸς αὐτόν πού μᾶς κάνει κάποια δωρεά· ὅταν αὐτός εἶναι ὁ Κύριος, εἶναι ἀναγκαῖο νά ὑπάρχει διάθεση εὐγνωμοσύνης καί σεβασμοῦ, ἀλλά καί φόβου. Ὁ φόβος εἶναι ἡ ψυχική διάθεση, πού δημιουργεῖται, ὅταν κάποιος φοβᾶται νά λυπήσει τόν εὐεργέτη, πού εἶναι καί Δημιουργός μας. Αὐτόν τόν φόβο ὁ Σολομών ὀνομάζει «ἀρχή σοφίας». Αὐτὴν τὴν σοφία ἀκολουθώντας ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾶ τὴν ὑπερβατική αἴσθηση, πού τόν ὀδηγεῖ στήν γνώση τῶν βαθέων ὅλων τῶν χαρακτήρων τῶν ἀνθρώπων καί τῆς συμπεριφορᾶς, πού ἔχουν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Εἶναι δέ ἡ συμπεριφορὰ αὐτὴ ἐξάρτηση τῆς γνώσεώς τους καί τῆς σοφίας ἢ τῆς ἀγνοίας τῶν τρόπων ζωῆς, πού ἔχει ὁ ἴδιος ὁ Θεός καθορίζει γιὰ νά ζεῖ ὁ ἄνθρωπος κατὰ φύση καί ὑπὲρ φύση καί πού συνήθως ὑπαγορεύει ἡ συνείδηση.

Ἐνῶ ἐκείνοι πού δέν σέβονται τόν Δημιουργό τοῦ παντός, τόν Δοτήρα τῶν νόμων τῆς κατασκευῆς τοῦ σύμπαντος, καί ἀθετοῦν τίς κατασκευαστικές τους ιδιότητες –θὰ λέγαμε τίς τεχνικές προδιαγραφές τῆς δημιουργίας τους καί τῆς συνειδήσεώς τους– ὅσον ἀφορᾶ

τό σῶμα τους, τήν διάνοιά τους καί τό πνεῦμα τους, τούς θεωρεῖ ἀσεβεῖς. Οἱ ἀσεβεῖς, ἐκ προοιμιῶν, δέν μποροῦν νά συλλάβουν ὄχι μόνο ποιά εἶναι ἡ σοφία, ἀλλά καί ἄν ἀκόμα ὑπάρχει. Αὐτοί ἐξουθενώνουν τήν σοφία καί τήν ὑπερβατική αἴσθηση τῆς ἀληθείας, γιατί ἡ σοφία εἶναι σοφία, ἐπειδὴ ἀκριβῶς εἶναι ταυτόχρονα καί ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια διαμορφώνει σωστό τρόπο ζωῆς ἐνῶ τό ψέμα λανθασμένο. Τό ψέμα ἀποτελεῖ ταυτόχρονα καί ἠλιθιότητα.

Ὁ Σολομών ταυτίζει τήν ἀσέβεια πρὸς τόν Δημιουργό Θεό μέ τήν κακία καί τήν παράνομη ζωή. Δέχεται ὅτι ὑπάρχουν νόμοι φυσικῆς ἐξαρτήσεως ἀπό τό Θεῖον, πού ἀποτελοῦν ἀξίες καί ἔχουν δοθεῖ ἀπό τόν Δημιουργό, ἐνῶ ἡ σοφία εἶναι ἀπόρροια τῶν ιδιοτήτων Του.

Ἡ σοφία ἔχει ἄμεση σχέση μέ τήν δικαιοσύνη, καί εἶναι δίκαιο ὁ ἄνθρωπος, ὡς δημιούργημα, νά ἀκολουθεῖ ἕναν τρόπο ζωῆς, ὁ ὁποῖος νά εἶναι πλήρης ἀγάπης πρὸς κάθε συνάνθρωπο, πρὸς ὅλη τήν κτίση, ἐπειδὴ «ὁ Θεός ἀγάπη ἐστίν» (Α΄ Τω. 4,8) καί ὁ ἄνθρωπος ἐξομοιώνεται μέ τόν Θεό, ὅταν φθάσει τήν ἀκροτάτη τῶν ἀρετῶν, πού εἶναι ἡ ἀγάπη. Καί σ' αὐτό κατ' οὐσίαν προτρέπει ὁ Θεός ἐμᾶς, τά παιδιά Του, μέ τήν ἐντολή Του νά ἀγαποῦμε ὁ ἕνας τόν ἄλλο. Αὐτό ὅμως πού καταστρατηγεῖ τήν δικαιοσύνη, τήν σοφία καί τήν ἀγάπη εἶναι ἡ πονηρία, πού προέρχεται ἀπό τήν ὑπερήφανη ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου νά ξεχωρίσει, ὡς ἄτομο, ἀπό τούς συνανθρώπους του.

Κατ' αὐτόν τόν τρόπο δημιουργεῖται ἀπό τόν πονηρό ἄνθρωπο ἡ κακία. Ἡ κακία δέν εἶναι σοφία ἢ ἐξυπνάδα, ὅπως θεωρεῖται σήμερα, ἀλλά ἀνοησία.

Ἡ σοφία εἶναι ἰδιότητα τοῦ θεοῦ. Ἐξάλλου μέ αὐτήν ὁ Θεός δημιούργησε ὅλη τήν κτίση. Ἀκόμη καί αὐτήν τήν στιγμή μέ σοφία, δύναμη καί ἀγάπη διατηρεῖ ὁ Θεός τόν κόσμο.

Ἡ κακία δέν εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ. Ὅλοι οἱ φυσικοὶ νόμοι δείχνουν πῶς μέ ἀπερίγραπτη ἀκρίβεια συνεργάζονται, γιά νά ὑπάρχει στήν γῆ μας ἡ ζωή. Ἄν ὁ Θεός ἦταν δημιουργός τῆς κακίας, τότε ἡ κακία του θά ἦταν ταυτόχρονα παντοδύναμη καί τά ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς κακίας θά ἦταν ἐμφανή, μέ τό νά καταστρέφει ὅτι δημιουργεῖ, καί αὐτή του ἡ κακία νά εἶναι ἡ χαρά καί ἡ ἡδονή του. Ὅμως ἀντίθετα ἐμεῖς διαπιστώνουμε ὅτι ὅλοι οἱ φυσικοὶ νόμοι πού ἔχουν τεθεῖ, λειτουργοῦν «λίαν καλῶς», καί μόνον οἱ τεχνικές παρεμβάσεις τοῦ ἀνθρώπου, ἐξαιτίας τῆς ἀσοφίας του, καταστρέφουν τήν φύση πρὸς τιμωρία του.

Ὁ ἄνθρωπος, ὡς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, εἶναι τό μόνο δημιούργημα, πού ἔχει τήν δυνατότητα νά κατανοεῖ τούς φυσικούς νόμους, πού διέπουν τήν κτίση, διά τῆς λογικῆς καί τῆς σοφίας. Μπορεῖ νά καθορίζει τίς σχέσεις του μέ τήν κτίση καί τό φυσικό περιβάλλον, διότι ἀπό τόν ἴδιο τόν Δημιουργό τοῦ δόθηκε ἡ ἐντολή νά ἐξουσιάζει πάνω σέ ὅλα τά κτίσματα τῆς αἰσθητῆς δημιουργίας.

Περιεχόμενα

Πρόλογος	11
Άγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καί οἰκογένεια.....	13
Ὁμιλία γιά τόν Άγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο.....	39
Άγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καί μοναχισμός.....	49
Θεία Χάρις καί ἀνθρώπινη θέληση.....	73
Ὁ Σκοπός τῶν Θλίψεων	103
Προσφώνηση κατά τήν ὑποδοχή τῆς Τιμίας Κάρας τοῦ ἁγ. Ἰω. τοῦ Χρυσοστόμου.....	127
Οἱ τρεῖς Ἱεράρχες ὡς Θεμελιωτές τῆς Θεανθρώπινης Παιδείας.....	137
Πνευματική Καρδιά καί ἡ Τέχνη τῆς Ἀγάπης.....	147
Ψυχική Ἀρμονία - Ἡ Ἐμπειρία τῆς Εἰρήνης.....	167
Ὁρθόδοξη Χριστιανική Πορεία στήν σημερινή Οἰκογένεια.....	185
Πνευματικά Κειμήλια καί Πνευματικές Ὁάσεις.....	209
Ὁμιλία στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἀγίου Λαζάρου	221
Ὁμιλία στό Χωριό Λειβάδια.....	227

Ὁμιλία στήν Μητρόπολη Μόρφου	241
Ὁμιλία στήν Ἱερά Μονή Μαχαιρᾶ	245
Πολιτισμός καί Ὁρθοδοξία.....	255
Ὁρθοδοξία καί Σοφία.....	273
Ὁμιλία σέ Σχολεῖο τῆς Εὐρύχου	291
Ὁμιλία σέ Μαθητές Γυμνασίου	299
Ὁμιλία πρὸς Καθηγητές τοῦ προηγούμενου ἐκπαιδευτηρίου.....	307
Ὁμιλία σέ Λύκειο.....	311
Ὁμιλία σέ Λύκειο Λευκωσίας (1).....	319
Ὁμιλία σέ Λύκειο Λευκωσίας (2).....	333
Ὁμιλία σέ Κολέγιο.....	343
Ὁμιλία στό Λύκειο Ἀκροπόλεως	357

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜ.
ΕΦΡΑΙΜ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΟΥ
ΑΘΩΝΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ
ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ
ΚΑΙ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ
ΣΤΗΝ Ι. Μ. Μ. ΒΑΤΟΠΑΙ-
ΔΙΟΥ, ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΟ
ΨΙΜΥΘΙ Ε.Π.Ε. ΚΑΙ ΒΙΒΛΙ-
ΟΔΕΤΗΘΗΚΕ ΣΤΟΝ ΓΙΑΝ-
ΝΗ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟ ΤΟΝ
ΜΑΡΤΙΟ ΤΟΥ 2012

ΑΝΤΙΤΥΠΑ

Α' ΕΚΔΟΣΗΣ 2,000

ISBN 978-960-7735-63-8